

Справа «Румяна Іванова проти Болгарії»

(“Rumyana Ivanova v. Bulgaria”)

У рішенні, ухваленому 14 лютого 2008 року у справі *«Румяна Іванова проти Болгарії»*, Суд постановив, що:

- не було порушено ч. 1 та п. «d» ч. 3 ст. 6 Конвенції (право на справедливий судовий розгляд);
- не було порушення ст. 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

Обставини справи

Заявниця Румяна Денчева Іванова є громадянкою Болгарії і проживає у м. Софії. Вона працює кореспондентом газети «24 Години» – однієї з найпопулярніших болгарських щоденних газет.

У 1997 році у Болгарії з метою реформування банківського законодавства та запобігання загостренню банківської кризи був прийнятий відповідний закон. Цей закон стосувався, зокрема, прострочених кредитів і кредитів без забезпечення та передбачав, що Національний банк Болгарії повинен скласти список тих його клієнтів, кредити яких були прострочені більше ніж на 6 місяців та опублікувати його у спеціальному бюлетені. 21 січня 1998 року такий список був представлений Національній Асамблеї, а клієнтів, перелічених у ньому, почали називати «кредитними мільйонерами».

4 серпня 2001 року у газеті «24 Години» була опублікована стаття п. Іванової, в якій вона стверджувала, що п. М.Д. був включений до вищезгаданого списку, оскільки він був власником трьох компаній-боржників – «Махсом Holding», «FBK Махсом» та «Махсом OOD». У цій статті висловлювалась думка про те, що саме ця обставина була головною причиною того, що прем'єр-міністр Болгарії мав сумніви щодо призначення п. М.Д. на посаду заступника міністра фінансів (кандидатом на яку п. М.Д. був на той час). Пан М.Д. повідомив редактора часопису «24 Години» про те, що він не був акціонером компаній «Махсом» і тому

на наступний день була опублікована виправлена версія статті. 6 серпня ця газета опублікувала на своїх шпальтах ще одну статтю, в якій п. М.Д. заперечував будь-який свій зв'язок із компанією «Махсом» чи іншими компаніями-боржниками.

8 жовтня 2001 року на підставі скарги п. М.Д. проти заявниці була порушена кримінальна справа за звинуваченням її у клепті. Пані Іванова, натомість, виправдовувалась тим, що у статті вона посилялась на інформацію, отриману від членів парламенту, які розповіли їй про сумнівні стосовно призначення п. М.Д. заступником міністра фінансів. Цю інформацію заявниці підтвердили і в прес-центрі Державної митної служби, де їй також порекомендували прочитати статтю «Повний перелік кредитних мільйонерів», опубліковану 22 січня 1998 року у газеті «Труд». У передмові до цієї статті п. Іванова знайшла згадку про компанії «FBK Махсом» та «Махсом ООД», а здійснивши пошук у електронній базі даних, дізналася, що п. М.Д. був акціонером ще однієї компанії «Vitaplant ООД», теж внесеної у перелік «кредитних мільйонерів».

16 вересня 2002 року окружний суд м. Софії визнав заявницю винною у клепті та зобов'язав її сплатити адміністративний штраф у розмірі 500 нових болгарських левів (приблизно 256 євро), компенсацію п. М.Д. та судові витрати. 19 травня 2003 року рішення окружного суду було підтримане й апеляційним судом. У цих рішеннях суди постановили, що п. Іванова могла довести лише те, що п. М.Д. був внесений у список «кредитних мільйонерів» через його зв'язок із компанією «Vitaplant ООД», а не з компанією «Махсом». Твердження ж про те, що п. М.Д. був «кредитним мільйонером» через його опосередкований зв'язок із однією компанією-боржником, було цілком протилежним до того твердження, що він володів трьома компаніями, внесеними у список боржників. У цих рішеннях стверджувалось і те, що заявниця не здійснила достатньої перевірки наявної у неї інформації перед її публікацією, а також те, що

п. Іванова, намагаючись якнайшвидше опублікувати цю новину та незважаючи на встановлену журналістську практику, скористалася ненадійними джерелами інформації.

Тим часом п. М.Д. зняв свою кандидатуру на посаду заступника міністра фінансів Болгарії.

Зміст рішення Суду

Заявниця, посилаючись на ч. 1 і п. «d» ч. 3 ст. 6 та на ст. 10 Конвенції, скаржилася на те, що судовий розгляд, розпочатий проти неї, був несправедливий, а звинувачення у наклепі порушувало її право на свободу вираження поглядів.

Суд зазначив, що скарга п. Іванової на те, що окружний суд м. Софії не встановив, чи справді п. М.Д. був акціонером компанії «Vitaplant OOD», не має під собою підстав, оскільки рішення цього суду було виправлено апеляційним судом. На думку Суду, остання обставина не робила твердження заявниці про зв'язок п. М.Д. із компанією «Maxcom» менш наклепницьким.

Більше того, окружний суд не зміг би викликати для надання свідчень депутата парламенту, який розповів заявниці про п. М.Д., оскільки вона не назвала його імені. Крім того, відповідно до встановленої практики, Суд вважає прерогативою національних судів вирішувати питання про належність свідків.

Тому Суд вважає, що рішення, ухвалені болгарськими судами стосовно заявниці, не були свавільними. А оскільки тлумачення та застосування внутрішнього законодавства є прерогативою національних судів, то, на думку Суду, тут не було порушено ч. 1 і п. «d» ч. 3 ст. 6 Конвенції.

Обидві сторони погодились у тому, що звинувачення п. Іванової у наклепі було втручанням у здійснення її права на свободу вираження поглядів. Це втручання, з огляду на статті 147 та 148 Кримінального кодексу Болгарії, було «передбачене законом». Тому, Суд вирішив

з'ясувати, чи таке втручання було «необхідним у демократичному суспільстві» та чи воно було співмірним із «соціальними потребами».

Суд ще раз нагадав про виконання журналістикою ролі «сторожового пса» та про її обов'язок у демократичному суспільстві висвітлювати інформацію, яка може мати публічне зацікавлення. Стаття п. Іванової стосувалася проблеми, яка мала значний публічний резонанс – призначення відомого політика на пост заступника міністра фінансів Болгарії. Більше того, як політик та кандидат на державну посаду п. М.Д. неминуче та свідомо викликав підвищене громадське зацікавлення.

Однак стаття 10 Конвенції не гарантує необмежене право на свободу вираження поглядів. Вільне вираження поглядів, особливо коли це стосується чиєїсь репутації, повинне співвідноситись з певними «обов'язками та відповідальністю». У сфері журналістики таким обов'язком є сумлінне збирання та висвітлення точної й надійної інформації відповідно до вимог журналістської етики.

Висловлювання, яке містилося у статті заявниці стосовно п. М.Д., було очевидним ствердженням того, що він був включений у список «кредитних мільйонерів» через володіння трьома вищеназваними компаніями; проте таке твердження викликало сумніви. На думку Суду, докази повинні бути тим надійнішими чим серйознішим є припущення, яке висловлює журналіст. Особливо це стосується публікацій у загальновідомих національних щоденних газетах.

Суд не бачить підстав ставити під сумнів рішення національних судів, оскільки п. Іванова не спростувала наклепницький зміст та сумнівність своїх тверджень. Більше того, ці твердження були сформульовані у такий спосіб, що складалось враження, нібито вони були її власними, а не повідомленими їй депутатами парламенту. Автор статті також не зазначила, що ця інформація була почерпнута нею з інших публікацій, у тому числі з газети «Труд». З огляду на вищенаведене, Суд вважає, що

п. Іванова є відповідальною за правдивість інформації, викладеної у газетній статті.

Суд не бачить жодних підстав для звільнення заявниці від обов'язку перевірки своїх тверджень. Публікація у газеті «Труд», офіційний список «кредитних мільйонерів», а також неофіційна інформація, почута від депутатів парламенту, не є такими джерелами, на які можна посилатися без застережень.

Незважаючи на те, що стаття була доповнена, а пізніше п. М.Д. опублікував свою відповідь на неї, початковий її варіант, на думку Суду, завдав непоправної шкоди репутації п. М.Д.

Суд вважає, що підстави звинувачення болгарськими судами п. Іванової у клепті були належними та достатніми, а спосіб розслідування цієї справи показав, що національні суди правильно розв'язали колізію між правом надавати інформацію та захистом репутації інших осіб.

Тому Суд, беручи до уваги обґрунтованість підстав звинувачення заявниці у клепті, а також відносну м'якість призначеного їй покарання (кримінальна відповідальність була замінена на адміністративний штраф) дійшов висновку про те, що не було порушення ст. 10 Конвенції.